

Берестецкая П.В.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕТЕРМИНАНТА МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОИЗВОДИТЕЛЯ

Аннотация

Теоретически исследовано классификацию видов инновационной конкурентоспособности в разрезе новейшей профильной литературы. Проанализировано влияние инновационной составляющей на производственный процесс как одной из его основных детерминант. Проанализировано эффективность имплементации инновационной детерминанты и выделено этап, на котором ее введение наиболее эффективно.

Ключевые слова: инновация, конкурентоспособность, детерминанта, экономическая деятельность, научно-технический прогресс.

Berestetska P.V.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

INNOVATIVE DETERMINANT OF INTERNATIONAL COMPATITIVENESS OF MANUFACTURER

Summary

Theoretically explored innovation competitiveness type classification in scope of nowadays literature. Influence of innovation component on manufacturing process as one of the main current component is being traced. Efficiency of innovation determinant implementation is being analyzed, allocated the step, when innovation implementation has most of the effect.

Keywords: innovation, competitiveness, determinant, economic activities, scientific and technological progress.

УДК 336.71:658.016.7(477)

ФІНАНСОВЕ ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Білоус С.В.

Харківський інститут банківської справи
Національного банку України

У статті досліджується як проводиться фінансове оздоровлення комерційних банків, особливості його застосування. Звертається увага на процедури фінансового оздоровлення або реорганізації банків як системи заходів щодо стабілізації діяльності банку. Основні причино-наслідкові зв'язки, що мають місце у процесі банкрутства та подальшого оздоровлення банку. Розглянуто заходи щодо фінансового оздоровлення банку. А також випадки, в яких приймається рішення про фінансове оздоровлення або реорганізацію банку.

Ключові слова: фінансове оздоровлення, санація, банкрутство, реорганізація, ліквідація, платоспроможність.

Постановка проблеми. За довгий час існування банківської системи України кожен рік багато банків зазнають негативного впливу від різних факторів, що в свою чергу спричиняють ліквідацію та банкрутства банків. Внаслідок цього збільшується кількість втрачених банків, а головне, що ця кількість продовжує зростати і на даний час існує 167 банків, що мають банківську ліцензію.

Через економічну кризу, яка була в 2008-2009 роках, відбулась нестійкість банківської системи України і проявилось це на значному зменшенні прибутковості фінансових установ та збитковості банків. Внаслідок цього банки не в змозі підтримувати свою ліквідність, рівень капіталу та платоспроможність. Навіть великі фінансові установи не витримали таких випробувань. І тому для стабілізації банківської системи України, платоспроможності банків та утримання ліквідності на одному рівні Національний банк України був вимушений застосувати всі приємусові та не приємусові заходи впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зауважити, що мало досліджень проводяться щодо визнання банківської установи неплатоспроможною, ліквідації та банкрутства банків, а також і в сфері нормативного забезпечення. Такі науковці, як Р. Бурганов, Ф. Еванс, П. Гохан, А. Мороз, Ю. Нікітін, М. Савлук, А. Турбанов [3], Е. Шабалін, В. Білошапка, А. Тютюнник, С. Онисько, І. Лютий, І. Ніконова та інші, досліджували сучасні методи та форми уникнути краху комерційних банків, а також теоретичні аспекти щодо фінансового оздоровлення.

Також, варто відмітити, що багато питань залишаються невизначеними про вибір методів фінансового оздоровлення банків та їх ефективності.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз сучасного стану банків, в яких можна провести процедуру фінансового оздоровлення, або у разі її неможливості – банкрутства та ліквідації, на основі вітчизняного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Нестабільність банківської системи України та кризових явищ в економіці привели до втрати ліквідності та масової збитковості більшості кредитних установ. В деяких випадках просліджувалось і банкрутство, а в умовах застосування неефективних способів фінансового оздоровлення може привести до ліквідації [3].

Процедура банкрутства кредитних установ має свій ряд особливостей. Ці особливості визначаються тим, що кредитні установи мають велику кількість вкладників та кредиторів, тому їм потрібна особлива увага та спеціально визначене законодавство, що могло б регулювати спори, які з'являються на етапі банкрутства банку.

Україна не має відповідного закону, який би вирішував питання щодо банкрутством банків, а діє лише Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», що відноситься до всіх організацій, установ та підприємств [1]. В Росії, наприклад, існує окремих Федеральний Закон «Про неплатоспроможність (банкрутство) кредитних організацій», тому Україні потрібно запозичити досвід багатьох розвинутих країн, в яких є окремі відповідні органи. А також, необхідність спеціального законодавства щодо банкрутства кредитних установ обумовлена ще й специфікою їх діяльності.

Дослідити проблеми банкрутства банків потрібно починати з'ясування термінології. Вчені в науковій літературі вважають, що поняття «неспроможність» та «банкрутство» не розмежовуються і вживаються як синоніми [4].

Поняття «банкрутство» походить від італійського слова *banko rotto*, що означає розбитий банк. Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом» під терміном «банкрутство» розуміють визнану судом неспроможність боржника оздоровити свою платоспроможність та виконати судові вимоги кредиторів не інакше, як через застосування процедури ліквідації [1]. Однак, термін «банкрутство» та «неспроможність» не розмежовуються на законодавчому рівні і останнє є ширшим поняттям в порівнянні з першим. Тому що «банкрутство» стосується тільки задоволення претензій кредиторів, а саме шляхом ліквідації майна боржника.

Банки виступають фінансовими посередниками і залучають чужі грошові кошти та розміщують їх, щоб отримати прибуток з інших осіб. Коли велика кількість кредиторів і боржників дуже важко об'єднувати ліквідні активи для погашення заборгованості, яка виникла перед кредитором. Через це фінансовий стан кредитної установи погіршується, якщо розпочався цей процес, значно швидше, ніж у торгових чи промислових підприємств, і практично невідворотний [3].

Головний принцип, який закладається в основу прийняття заходів по запобіганню банкрутства – тягар усунення неплатоспроможності всієї банківської системи, ярий лягає на власників банку. Щоб запобігти банкрутства потрібно проводити досудові або судові санкції банку. Цей комплекс заходів проводиться власником, уповноваженим органом або особою для фінансового оздоровлення кредитної установи, а саме шляхом її реструктуризації, реорганізації та проведення всіх інших заходів, що суперечать законодавству, щоб уникнути банкрутства та ліквідації банку.

До головних причин, що призводить до банкрутства банків відносять зовнішні – це причини, які не залежать від керівництва установи, та внутрішні – причини, що спричинені чинниками, які існують в середині самої установи.

До зовнішніх причин відносять [3]:

- призупинення темпів росту та нестабільності загальноосвітньої та внутрішньої економік;
- масове вилучення вкладів, яке спостерігалось наприкінці 2008 року в Україні;
- утрата довіри до банку;
- загальноекономічна ситуація, коли відбувається масова паніка серед вкладників банківських установ;
- рейдерські атаки, які досить поширені в українській практиці, що спрямовані на знецінення активів банку і потім це призводить до їх продажу або навіть ліквідації.

До внутрішніх причин відносять [3]:

- недотримання законодавства;
- обман органів влади, що спричинений приховуванням від контролюючих органів справжній стан платоспроможності фінансової установи;
- некомпетентне керівництво;
- спекуляція;
- недоліки внутрішньобанківської системи, що залежить насамперед від проведення політики в середині установи.

Щоб перевести банк в режим фінансового оздоровлення потрібно виникнення деяких підстав. Цими підставами є:

- порушення банківського законодавства;
- недостатній рівень капіталу, який необхідний для забезпечення нормальної діяльності установи;
- віднесення банку до категорії проблемних.

Справу про визнання банку банкрутом буде порушена тоді, коли відбудеться відкликання банківської ліцензії, після чого санкція банку уже не допускається. Орган, що відкрив рішення про ліквідацію, обирає ліквідатора, який виконує обов'язки і негайно приступає до них після відкликання ліцензії [5].

Зазвичай коли банки знаходяться в глибокій кризі або мають труднощі, то потрібно застосувати комплексні заходи, а саме, це пошук та впровадження в практику такі форми та методи управління, які б дозволили банківським установам не доводити справу до кризового стану. Втрата ліквідності та платоспроможності виникає внаслідок фінансової кризи банківської установи, а отже, порушення вимог і норм чинного банківського законодавства та нормативних актів Національного банку України. Коли банку, перебуваючи в кризі, загрожує його подальше існування, то він може бути переведений за ініціативи Національного банку України на режим фінансового оздоровлення. Система не примусових та примусових заходів впливу на комерційний банк, спрямованих на збільшення капіталу до необхідного рівня протягом визначеного періоду з метою відновлення ліквідності та платоспроможності і усунення порушень, які призвели комерційний банк до збиткової діяльності або скрутного фінансового стану, а також наслідків цих порушень, називається режим фінансового оздоровлення. Національний банк України в разі, якщо недостатньо застосовано заходів може наповняти на призначенні тимчасової адміністрації та обов'язкової реорганізації.

Для запобігання банкрутства або втрати платоспроможності використовують методи, які можуть здійснювати фінансове оздоровлення банків в Україні. До них відносять [2]:

- передача активів неплатоспроможного банку в платоспроможний;
- шляхом продажу інвесторам за вже визначеною програмою санації;
- шляхом введення тимчасової адміністрації в банк, який зазнає кризи.

Щодо першого методу, то до фінансово стабільної установи передаються обов'язки перед вкладником. Достатньо поширена практика рішення проблем банків – це передача активів і обов'язків.

Другий метод. На погіршення фінансового стану банку впливають різноманітні причини, тому за для досягнення підвищення рівня платоспроможності банку та регулювання, відносно вимог законодавства, його діяльності, можна впроваджувати наступні заходи розробленої програми санації: виплачують борг кредиторам; розгляд на загальних зборах питань, що стосуються зміни органів управління банком, які до того були уповноважені виконувати свої обов'язки інвесторами.

Існує три ситуації, коли можливо прийняти рішення про проведення санації в комерційному банку:

- ініціатива власників банку;
- ініціатива Національного банку України;
- в ході установлення справи про банкрутство.

В залежності від того, чи може кредитна організація подолати існуючі проблеми, приймається рішення щодо початку процедури ліквідації. В випадку відкликання банківської ліцензії – санація не може бути проведена. Тоді держава становиться наглядачем та контролером за подальшим виконанням усіх наслідків.

Третій метод. Протягом останніх трьох років сформувався досить дієвий метод фінансового оздоровлення – введення тимчасової адміністрації в банк, що знаходиться під впливом кризи. Якщо подивитися на дані, що стосуються санації, то саме цим методом НБУ користується найчастіше. Завдяки цьому методу вдається утримувати більшість комерційних банків, не допустивши їх ліквідації.

Як висновок можна сказати, що явище неплатоспроможності, навіть, однієї крупної банківської установи, призводить до кризових явищ в інших сферах діяльності країни.

Виходячи зі статистичних даних відносно всіх банкрутств в усьому світі, можна стверджувати, що

80% припадає на приватних осіб, а не на корпоративні установи. До того ж, більшість з них самостійно оголошують про своє банкрутство [2].

Не всіма способами покращення діяльності банку можливо добитися позитивних результатів. Потрібно відмітити, що акціонери банку самостійно можуть вирішувати проблеми фінансового оздоровлення, шляхом злиття чи приєднання. Можливо уникнути банкрутства в результаті приєднання однієї кредитної установи до іншої, що є більш стійкою.

Консолідація банківського сектору присутня по всьому світу: великі структури концентрують у себе капітал, в той час як малі становляться привабливими об'єктами для поглинання більшими структурами [6].

Потрібно також відмітити, що в випадку, коли в установі малих розмірів, виникають проблеми з капіталізацією, то відповідної допомоги від держави чекати не потрібно, так як вона не зацікавлена в помочі малим гравцям. Єдиним виходом для банків в такому випадку залишається звернення до більших установ з пропозицією про повну або часткову купівлю акцій. Інакше такі банки будуть ліквідовані.

Отже, як висновок можна стверджувати, що для подолання кризового стану в банку необхідні спільні зусилля як держави, так і акціонерів банку. Проте потрібно менеджерам банків шукати шляхи проведення політики оздоровлення, котрі мінімально будуть вимагати втручання держави. Загалом, в Україні факт банкрутства малого банку відбувається непомітно та безболісно в цілому для економіки та суспільства. Проте такого не можна сказати про великі банки, найчастіше вони не підлягають ліквідації, бо це досить негативно може вплинути на економіку всієї країни. Крім того, в разі банкрутства такого банку, частина його зобов'язань лягає на плечі платників податків. Тому пріоритетним завданням Національного банку будь-якої країни є будівництво таких умов, за яких буде неможлива ліквідація великих банків та будуть присутні шляхи їх оздоровлення.

Список літератури:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».
2. Дзюблук О.В. Банківські операції Підручник / За ред. д. е. н., проф. О. В. Дзюблука. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.
3. Лютий І.О., Криклій А.С., Міщенко В.І., Науменкова С.В., Версаль Н.І. Банківська справа: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Лютого І.О. – К.: Видавництво «Київський університет», 2009. – 392 с.
4. Сміян Л.С., Грек Б.М., Костенко О.М., Нікітін Ю.В., Кононенко Л.М., Нікітін Д.Ю. Правове регулювання банкрутства: підручник / Національна академія управління; Академія муніципального управління / Л.С. Сміян (відп. ред.). – К.: КНТ, 2009. – 461 с., с. 161-163.
5. Турбанов А., Тютюник А. / Банковское дело: Операции, технологии, управление. – М.: Альпина Паблишер. – 2010 р., – 682 с.
6. Шелудько Н.М. Реструктуризація банківського сектора в умовах світової фінансової кризи: міжнародний досвід і доцільність його використання в Україні // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 21-30.

Белоус С.В.

Харьковский институт банковского дела
 Национального банка Украины

ФИНАНСОВОЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ БАНКА: МИРОВОЙ ОПЫТ И ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье исследуется как проводится финансовое оздоровление коммерческих банков, особенности его применения. Обращается внимание на процедуры финансового оздоровления или реорганизации банков как системы мер по стабилизации деятельности банка. Основные причинно-следственные связи, которые имеют место в процессе банкротства и дальнейшего оздоровления банка. Рассмотрены меры по финансовому оздоровлению банка. А также случаи, в которых принимается решение о финансовом оздоровлении или реорганизации банка.

Ключевые слова: финансовое оздоровление, санация, банкротство, реорганизация, ликвидация, платежеспособность.

Bilous S.V.

Kharkiv Institute of Banking
of the National Bank of Ukraine

FINANCIAL REHABILITATION OF BANKS: WORLDWIDE EXPERIENCE AND ITS APPLICATION FOR UKRAINE

Summary

The article examines how financial recovery is processed in commercial banks, alongside with peculiarities of its use. Attention is drawn to the procedure of financial rehabilitation or reorganization of banks as a part of measures system to stabilize the bank. The basic cause-effect relationships that occur in the process of bankruptcy and subsequent rehabilitation of the bank. Measures for financial recovery of the bank are considered, as well as cases in which a decision on financial recovery or reorganization of the bank is made.

Keywords: financial rehabilitation, sanation, insolvency, reorganization, liquidation, solvency.

УДК 339.92

ОСОБЛИВОСТІ ОФШОРИЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Бусарева Т.Г.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Глобалізація світової економіки призвела до виникнення такого феномену як розвиток офшорної діяльності, який має свій вираз у різних формах створення офшорних юрисдикцій, розширенні діяльності офшорних компаній, бурхливому розвитку сфери офшорних послуг. Маніпулюючи вигідністю географічного положення, надаючи податкові пільги та податкові привілеї іноземним інвесторам, нерозвинуті країни перестали бути відсталими суб'єктами «світової периферії» та активно включилися в міжнародні економічні процеси. Саме тому створені в офшорних юрисдикціях банки, зовнішньоторговельні, страхові та інвестиційні компанії стали складовою частиною світового господарства. Більш того, використовуючи нові технології та засоби зв'язку, офшорні компанії освоюють нові ринки послуг (страхування, гральний бізнес) використовуючи вже не лише податкові, але і сприятливі умови офшорних юрисдикцій.

Ключові слова: офшори, глобалізація, податкова гавань, податкові пільги, офшорний бізнес, офшорні території.

Постановка проблеми. Офшорні зони є специфічним інструментом стимулювання інвестиційної діяльності та збільшення надходжень до бюджетів так званих «депресивних» територій, економічний ефект яких ґрунтується на зростанні державних доходів завдяки розширенню податкової бази та мінімізації величини податкового навантаження. Однак на початку XXI століття очевидним є зростання кількості офшорних зон та як результат зниження податкового тиску на ТНК та міжнародні компанії, адже біля 50% всіх міжнародних фінансових потоків проходять через офшорні зони, що підтверджує тезу про їх величезне значення для міжнародного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З поміж наукових робіт, які містять аналіз тенденцій та особливостей розвитку офшорної діяльності, а також присвячені проблемам ефективності її функціонування слід назвати наукові праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як С. Палей, Ю. Уманців, Е. Евстигнєєв, Е. Лімбан, О. Бозуленко, Ю. Волкова, В. Егерт, А. Єлісеєв, М. Карлін, Х. Сала-і-Мартін, С. Стейнмо та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на величезну кількість наукових робіт з питань міжнародної офшоризації бізнес діяльності не вирішеними залишаються питання щодо особливостей та тенденцій розвитку офшорної діяльності країн США, ЄС та країн Азії.

Мета статті. Головною метою даної роботи є аналіз тенденцій розвитку офшорних зон на початку XXI століття та виокремлення характерних особливостей діяльності офшорних центрів в США, країнах ЄС та в азійському мега регіоні.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на те, що офшори сприймаються як сучасне явище, в їх основу лягла концепція податкової гавані, що зародилася ще в стародавні часи, що зумовило суперечливий характер діяльності сучасних офшорів. Важливо зазначити, що античні податкові гавані (такі як, наприклад, Фінікія та Крит) були місцем не лише комерційної діяльності, але і піратства, що дозволяли проводити паралель з визначенням сучасних офшорів як способу здійснення нелегальних операцій. Іншою характеристикою офшорної діяльності є можливість здійснення податкового планування з метою підвищення ефективності як діяльності окремих фірм, так і економіки в цілому [1, с. 51-53].

Важливо зазначити, що починаючи з середини XX ст. на макrorівні саме офшори були основою стратегії розвитку ряду держав, наприклад, Сінгапуру та Кайманових островів, які використовуючи низько податковий або безподатковий режим були націлені на залучення інвестицій і, таким чином, стимулювання економічного зростання та продовжують і сьогодні досягати успіху завдяки використанню офшорних можливостей. Цей процес став неможливим при неузгодженості інтересів з ведучими офшорними країнами, таким чином, формування офшорів відбувалося переважно навколо трьох основних геополітичних полюсів, що було пов'язане з інтересами офшорних країн по: збільшенню свого впливу (для Великобританії над своїми залежними територіями); ефективнішому вкладенню фінансових ресурсів (для фінансових інститутів/ компаній США і ін.); залученню додаткових вкладень.